

«ΤΑΞΙΚΕΣ» Ή ΕΘΝΟΤΙΚΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ; (της Ιωάννας Μουτσοπούλου)

✘ Ένα πράγμα που δεν έχει σημειωθεί ή δεν έχει σημειωθεί με επάρκεια και ευκρίνεια μέσα στη σωρεία των ανθρώπινων προβλημάτων -και έτσι οδηγείται η όποια ανάλυση σε αδιέξοδο- είναι η φύση της «ταξικότητας». Χρησιμοποιώ αυτόν τον όρο, γιατί είναι ο πιο οικείος και δεν αναφέρομαι ούτε στην οικονομία ούτε σε λεπτότερες διακρίσεις όπως «κυβερνητικές ελίτ», «τάξεις» ή κάτι άλλο, γιατί θα γίνει αναφορά σε έναν ενοποιό ή κοινό παράγοντα των όποιων διαφοροποιήσεων.

Η ταξικότητα υπό ευρεία έννοια δεν είναι αποτέλεσμα μιας ιστορικής συγκυρίας συσσώρευσης χρήματος ή ονόματος ή οποιουδήποτε άλλου στοιχείου που αποτελεί φορέα δυνάμεως. Υπό την έννοια του παρόντος είναι η έκφραση ορισμένων αιτίων που συνοπτικά θα έλεγα ότι είναι τα εξής:

1) Μια τάση για κυριαρχία, που είναι όμως επαρκώς εξαπλωμένη σε όλες τις «τάξεις» ασχέτως της εμβέλειας της καθεμιάς εκ των συσχετιζόμενων δυνάμεων των διαφόρων κοινωνικών στρωμάτων.

2) Η αποδοχή της είτε ενεργητικά στην καθημερινότητα μικρής εμβέλειας είτε ακόμη και παθητικά όταν απλώς επιδεικνύεται αδιαφορία για τα κοινά, γιατί αυτή η αδιαφορία για τα κοινά κρύβει μία ατομική «ταξικότητα» ως αποξένωση που επηρεάζει το σύνολο και όχι μόνον τον φορέα της. Γιατί αυτό; Γιατί η αδιαφορία αποτελεί έναν δείκτη ατομισμού, αντικοινωνικότητας και έμμεσης υπεροχής -έστω στο μικρότατο- με ανυπολόγιστες όμως συνέπειες στο σύνολο.

Στην πραγματικότητα, στις κοινωνικές σχέσεις μέσα σε ένα έθνος ή έναν λαό (γιατί αυτά τα δύο δεν συμπίπτουν κατ' ανάγκην) υπάρχει και λειτουργεί πολύ ενεργά ένας συσχετισμός δυνάμεως, ασχέτως της πηγής προέλευσής του, που θα μπορούσε να είναι το

χρήμα, το όνομα, η κουλτούρα, η πληθικότητα, ο στρατός, η επιστήμη, η εξυπνάδα και ο,τιδήποτε άλλο. Η δύναμη ήταν πάντοτε το μαύρο σημείο της αποτυχίας των ατόμων, της κοινωνίας, των εθνών και της ανθρωπότητας, δηλαδή αδυνατούσαν εμφανώς να κάνουν ορθή χρήση της. Όλες, επίσης, οι διεθνείς σχέσεις βασίζονται στη χρήση και αντιμετώπιση της δύναμης και αυτό είναι κωμικοτραγικό, γιατί γίνεται εν μέσω τόσων διεθνών διακηρύξεων για τη δημοκρατία, την ελευθερία και τη δικαιοσύνη, που έχουν καταντήσει απλός βερμπαλισμός.

Πως αντιλαμβανόμαστε όμως τη δύναμη; Η δύναμη δεν μπορεί παρά να είναι διφυής. Η μία όψη της στρέφεται σε ωφέλεια όλων (σπανιότατα όμως και μόνον ως δείγμα!) και η άλλη στο να δημιουργήσει ανισότητα ικανοποιώντας την τάση κυριαρχίας που είναι το σύνηθες.

Το ότι η κυριαρχικότητα των αδύναμων στην καθημερινότητά τους δεν έχει μεγάλη εμβέλεια και αποτελεσματικότητα δεν πρέπει να μας οδηγήσει στο να την υποτιμάμε, γιατί στη μαζικότητά τους αποτελούν μία μεγάλη δεξαμενή που τροφοδοτεί συνεχώς τις άρχουσες τάξεις ανθρώπων με νέους συμμετόχους της δύναμης, όταν οι παλιοί αποσύρονται, και παράλληλα διευκολύνουν την άσκηση της εξουσίας, δηλαδή την πραγματοποίηση του αδίκου. **Τα πρόσωπα μπορεί να παύουν, αλλά η κατάχρηση της δύναμης παραμένει ως μία αντι-αξία αφηρημένη, δηλαδή απρόσωπη.**

Βέβαια, πρέπει να σημειώσω οπωσδήποτε εδώ ότι η κυριαρχικότητα των ανθρώπων δεν υπάρχει στον ίδιο βαθμό σε όλους, δηλαδή δεν έχει παντού ίδιο βάθος και δύναμη. Σε άλλους αποτελεί ένα στοιχείο ανάμεσα σε πολλά άλλα, συχνά αντιφάσκοντας με αυτά, ενώ σε άλλους είναι το κύριο και δυναμικό χαρακτηριστικό τους, πράγμα που τους διαφοροποιεί βέβαια σαν άτομα θεμελιακά από τους υπόλοιπους. Αλλά και η αδιάφορη παθητικότητα έχει δύναμη λόγω της μαζικότητάς της και ενισχύει την επιθετική κυριαρχικότητα των υπολοίπων. Στην παρούσα ανάλυση όμως δεν μας ενδιαφέρει ο ποσοστιαίος καταμερισμός ευθύνης, γιατί η ηθική έλλειψη, ακόμη και όταν είναι (λίγο ή πολύ) μικρότερη συγκριτικά, είναι αυτή που είναι και παίζει τον δικό της

σημαντικό ρόλο στην ιστορία πέρα από το πώς την ορίζει το νομικό πλαίσιο ή τον όποιο ποσοτικό καταμερισμό ανάμεσα στις διάφορες ομάδες ή άτομα. Αυτό συμβαίνει, επειδή η δικαιοσύνη (και επομένως και η ηθική) υπάρχει εγγενώς ως ανάγκη και ρυθμίζει τα πράγματα είτε το θέλουμε είτε όχι και αποτελεί το αληθινό μέτρο κρίσης. Η ρύθμιση αυτή επέρχεται μέσω των αναπότρεπτων δεινών αποτελεσμάτων που επιφέρουν οι παραβιάσεις της. Η φύση των πραγμάτων οδηγεί σε αντίληψη αυτής της ανάγκης, αν και τα πράγματα δεν έχουν την ανθρώπινη γλώσσα για επικοινωνία, είναι όμως πολύ πιο καταλυτικά σε επίπεδο γεγονότων.

Από το άλλο μέρος, η συσχέτιση ατομικής και συλλογικής ευθύνης καθώς και η φύση τους είναι πολύ δύσκολα ζητήματα και χρειάζεται άλλη ανάλυση σχετικά με αυτά, όπου μάλλον θα ανακαλύψουμε πως είμαστε αδύναμοι στο να τα διευκρινίσουμε ικανοποιητικά.

Πρέπει, επίσης, να δεχθούμε ότι αυτή η κυριαρχικότητα του ανθρώπου χρειάζεται πολύ χρόνο για να μετουσιωθεί, δηλαδή να μετασχηματιστεί σε αυτό που θα έπρεπε να είναι, αλλά δεν έγινε, γιατί διαστρεβλώθηκε – και η κυριαρχικότητα είναι στρεβλωμένη σχέση. Το πρόβλημα όμως είναι ότι η μετουσίωση δεν μπορεί να είναι αντικείμενο προπαγάνδας, επιβολής και στόχων που αποβλέπουν μόνον σε ορισμένες συμπεριφορές και τελικά λειτουργούν σαν είδωλα και σπανίως μετουσιωτικά. Μια τέτοια μονομέρεια απλώς θα στρέβλωνε περισσότερο την κατάσταση, παρόλο που μπορεί ίσως να πετύχαινε τις επιθυμητές συμπεριφορές. Για παράδειγμα, η αδελφότητα ή οικειότητα ή, με άλλα λόγια, η ευθύνη (που η έλλειψή της οδηγεί ή είναι η κυριαρχικότητα) δεν είναι οργάνωση ούτε μαθαίνεται από τα βιβλία ή τις υπομνήσεις (παρόλο που ίσως θα βοηθούσαν), αλλά πρέπει να αποτελέσει οπωσδήποτε μία εσωτερική διαδικασία του ανθρώπου για να είναι αληθινή. Αν δεν ληφθούν υπόψη αυτά, τότε θα υπάρχει μία τυφλότητα στο πεδίο της όποιας προσπάθειας.

Περαιτέρω, η ίδια «ταξικότητα» που λειτουργεί μέσα σε μία εθνική κοινωνία λειτουργεί και σε διεθνές επίπεδο. Υπάρχει μία πάγια κατάχρηση δύναμης σε επίπεδο εθνών ή κρατών, η οποία μπορεί να καλυφθεί εύσχημα πίσω από διάφορες αιτιάσεις – ακόμη και πίσω από το λεγόμενο «εθνικό συμφέρον», γιατί το έθνος από πολλούς θεωρείται ως μία δεξαμενή ανώτατου ήθους που μπορεί να ξεπλύνει κάθε ατομικό και συλλογικό αμάρτημα. Πέραν αυτού, και οι εθνικές ή υπερεθνικές ελίτ, χρησιμοποιώντας ακριβώς αυτά τα αρνητικά στοιχεία της κοινωνίας, επηρεάζουν ενεργητικά τις εθνικές στάσεις ενισχύοντάς τα περαιτέρω ή προβάλλουν το έθνος για ίδιον όφελος. Όμως αυτό δεν αλλάζει τη συνολική εικόνα για την ευθύνη, εφ' όσον αποδεχόμαστε ότι και η καθημερινή μικροκοινωνική κυριαρχικότητα και η παθητικότητα ή αδιαφορία των πολλών αποτελούν δείκτη και πηγή αντικοινωνικότητας. Έτσι, και τα έθνη αποκλίνουν από την αληθινή τους ολοκλήρωση, που δεν θα μπορούσε παρά να είναι στο τέλος ένδοξη και επωφελής για όλη την ανθρωπότητα – αλλά κάτι τέτοιο βρίσκεται πάρα πολύ μακράν στο μέλλον, γιατί ως σήμερα θεωρείται ως ολοκλήρωση μόνον η οργανωμένη μορφή τους και δύναμή τους και όχι η ηθική υπόστασή τους.

Το ζήτημα της χρήσης της δύναμης βρίσκεται πίσω από όλες τις στρεβλώσεις τόσο στο ενδοκρατικό πεδίο όσο και στη διεθνή κοινωνία και αυτό πρέπει να το δούμε καθαρά και έντιμα, αν θέλουμε να απαντήσουμε ορθά στα προβλήματα του σημερινού κόσμου. Δεν αρκεί να παρακολουθούμε απλά τις συμπεριφορές και τα γεγονότα, γιατί τα αληθινά αίτια δεν βρίσκονται ποτέ σε αυτά. Επιπρόσθετα, και στο επίπεδο της σκέψης υπάρχει διαμάχη απόψεων, χωρίς να αγγίζονται τα βαθύτερα αίτια, γιατί είναι επιθυμητό ένα άμεσο αποτέλεσμα, μία αποφυγή οδύνης, ένα είδωλο ιδανικότητας.

Αυτή η κυριαρχικότητα υπόκειται των επιμέρους στρεβλώσεων που αποτελούν αντικείμενο ατέρμονης και αδιέξοδης έρευνας αλλά και διαμάχης και, δυστυχώς, δεν υπάρχει καμμία αντίληψη των ανθρώπων για το τι σημαίνει η απόρριψη της κατάχρησης της δύναμης ως κυριαρχίας που να αντιπαρατεθεί σε αυτή τη ζοφερή

πραγματικότητα. Συνήθως, ως τέτοια απόρριψη θεωρείται αφελώς ή σκόπιμα ο αφοπλισμός, η αδυναμία, η παθητικότητα και μία καλωσυνάτη στάση που θα μπορούσε όμως να είναι και ανόητη, αν δεν γίνονται κατανοητές οι πραγματικές συνθήκες και οι ηθικές διακρίσεις του περιβάλλοντος. Αλλά είναι τόσο μεγάλη η απαίτηση για «άμεσες λύσεις» στα προβλήματα που μια τέτοια πρόταση φαίνεται χιμαιρική, θεωρητική, ονειροπόλα από όλους ανεξαιρέτως και έτσι δεν υπάρχει κανένα περιθώριο για αλλαγή στο επίπεδο των αιτίων. Φυσικά, οι προτεινόμενες δήθεν άμεσες λύσεις είναι αυτές που είναι τελικά ολότελα αντιρρεαλιστικές και παραπλανητικές, αλλά φαντάζουν ρεαλιστικές και βαρύγδουπες μόνον και μόνον επειδή αναφέρονται σε ελπίδες (που μετριάζουν τον φόβο και την ευθύνη) και παρουσιάζουν συνεχώς αόριστα ή ίσως και οργανωμένα σχέδια δράσεων και ελπίδων εξαγοράζοντας απλώς χρόνο για την εμπέδωση της αποτυχίας. Η αναβλητικότητα όμως είναι αυτή που μας οδήγησε στο σημερινό αδιέξοδο και οι φαντασιώσεις δεν πρόκειται να το απαλύνουν.

Ιωάννα Μουτσοπούλου
Μέλος της ΜΚΟ Σόλων

17/02/2017

Φωτογραφίες: pixabay.com

(solon.org.gr)